

Sociale steun bij overbelaste jongeren in relatie tot schoolmotivatie en welbevinden

*‘Mijn ouders hebben traumatische gebeurtenissen meegemaakt, waardoor ik ze niet wil
belasten met mijn problemen op school’.*

Hester Dirkje Brauer

Studentnummer 0003204

Doctoraal Orthopedagogiek

Faculteit Sociale Wetenschappen

Begeleider: Mw. Dr. V.C. Veen

Tweede lezer: Dhr. Prof. Dr. P. Vedder

Juni 2011

Abstract

Dit onderzoek richt zich op de beleving van sociale steun onder overbelaste jongeren, het verschil tussen overbelaste autochtone en Marokkaanse jongeren en het verband tussen sociale steun met schoolmotivatie en welbevinden. Drieëntwintig jongeren (13-26 jaar) uit de provincie Zuid-Holland, die deelnemen aan het Pluscoachtraject, werd gevraagd naar de schoolmotivatie, welbevinden en naar hun beleving van sociale steun aan de hand van vragenlijsten en een interview. Uit de resultaten bleek dat jongeren een positieve beleving hadden van sociale steun en dat er geen verschil was in beleving van sociale steun tussen Marokkaanse en Nederlandse jongeren. Tevens werd er geen verschil en verband gevonden tussen een hoge en een lage mate van ervaren sociale steun enerzijds en schoolmotivatie en welbevinden anderzijds.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap schat dat een kwart van de schooluitvallers bestaat uit ‘overbelaste’ jongeren. Dit betreft circa 13 duizend jongeren per jaar die te maken krijgen met een cumulatie van risicofactoren en stressvolle gebeurtenissen. Afzonderlijk leiden deze gebeurtenissen meestal niet tot schooluitval, maar een opeenstapeling van problemen overtreft de veerkracht van de jongeren, met uitval als gevolg. De risicofactoren betreffen uiteenlopende problemen van beperkte vaardigheden en gedragsproblemen tot gebroken gezinnen, chronische armoede en werkloosheid, schulden, verslaving en criminaliteit in de directe omgeving (Eimers, 2006; WRR, 2009).

Kenmerkend bij overbelaste jongeren is het ontbreken van een stabiele thuissituatie. Vaak betreffen het jongeren die uit gezinnen komen met grote armoede en waar problemen zijn rondom arbeid. Armoede (vooral langdurige) heeft risicocumulatie tot gevolg en beïnvloedt rechtstreeks de mogelijkheden om te leren (Hermanns, 2007). In gezinnen met armoede zijn er niet alleen weinig financiële middelen om de kinderen goed op te voeden, er is tevens sprake van een gezinsklimaat waarin allerlei negatieve psychologische, pedagogische en somatische processen een rol van betekenis spelen. Dit uit zich ondermeer in gezinsstress, minder responsief en meer autoritair opvoedingsgedrag van ouders, meer conflicten binnen gezinnen en meer eenouderschap.

Overbelaste jongeren groeien op in gezinnen waarin ook ouders te maken krijgen met een cumulatie van problematiek. Hun overbelaste ouders hebben door hun achtergrond, of tijdnood vanwege de altijd aanwezige problemen binnen en rondom het gezin onvoldoende tijd om hun kinderen te ondersteunen bij schoolwerk, ook al zien zij de noodzaak hiervan in (Van den Berg, 2007). Hun aandacht wordt opgeëist voor problemen rondom armoede, arbeid, gezondheid of stress. Ook ziekte of psychiatrische problematiek van de ouders kan aanleiding zijn tot schoolverzuim van het kind (McShane, Walter & Rey, 2001). Een tekort aan vaardigheden bij de ouders om als een team te opereren en op een standvastige wijze het kind weer terug te krijgen naar school, werkt schoolweigering in de hand (King, Tonge, Heyne & Ollendick, 2000). Opvallend bij overbelaste ouders is dat er geen vanzelfsprekende congruentie is tussen het gedrag van ouders en het schoolklimaat. Dit gebrek aan continuïteit en congruentie tussen thuis en school leidt tot vaak minder goed presteren. Het vraagt van leerlingen dat zij zich omschakelen tussen de regels op school en thuis. De regels van school en de leerkracht worden minder goed begrepen. En daarbij komt dat zij thuis op cognitief en sociaal vlak minder worden aangemoedigd (Epstein 2001).

Een verminderde betrokkenheid en ondersteuning van ouders kan mede veroorzaakt worden door culturele verschillen, taalbarrières, wantrouwen tegenover de school (ervaren discriminatie) of weerstand tegen de westerse cultuur (Ogbu, 2004). Uit onderzoek naar de beleving van sociale steun van ouders van niet-westerse afkomst, blijkt dat Marokkaanse jongeren zich minder gesteund voelen door hun ouders bij schoolse zaken dan door hun leerkrachten en leeftijdsgenoten (Distelbrink & Pels, 2000). Dit kan verklaard worden doordat allochtone ouders beperkte kennis hebben over het Nederlandse schoolstelsel (Veen, 1999) en zij moeilijkheden met de taal ondervinden (Vedder, Kook, & Muysken, 1996). Een andere verklaring is dat er aanwijzingen zijn dat Marokkaanse ouders minder toezicht houden op hun kind, minder straffen en minder affectie tonen wanneer hun kind in de adolescentie fase komt (Stevens, Vollebergh, Pels, & Crijnen, 2007). Waarschijnlijk is dit een gevolg van het feit dat zij de opvoeding van hun kinderen in een eerdere fase als voltooid beschouwen dan Nederlandse ouders. Herweijer (2008) wijt de lagere beleving van sociale steun bij school en het hogere uitval in het onderwijs aan het lage opleidingsniveau van hun ouders, het grotere percentage eenoudergezinnen en de hogere werkloosheid met de daaruit voortvloeiende financiële problematiek. De cumulatie van probleemfactoren bemoeilijkt het voor ouders van niet-westerse afkomst om te komen tot sociale steun.

Jongeren die in hun leefomgeving overbelast worden, laten in het onderwijs een gebrek aan motivatie zien. Het blijkt dat 60% van de jongeren in het VMBO-onderwijs problemen heeft met de motivatie (Nuland, 2011). Het is dan ook niet verwonderlijk dat motivatieproblemen een belangrijke aanleiding zijn voor schooluitval en het niet behalen van de startkwalificatie; het behalen van minimaal een HAVO of WVO diploma of een MBO diploma niveau 2 (Oberon, 2008). Ryan en Deci (2000) beschrijven motivatie als “het in beweging zijn om wat te doen”. In hun “zelfdeterminatietheorie” gaan zij ervan uit dat er drie basisbehoeften zijn te onderscheiden waardoor een optimale vorm van motivatie (intrinsieke motivatie: het ervaren van plezier en interesse in een taak vanwege de nieuwsgierigheid naar nieuwe kennis) behaald kan worden. Deze behoeften zijn een gevoel van competentie, autonomie en sociale verbondenheid. Onder competentie wordt verstaan de mate waarin een individu zich in staat voelt om een taak te volbrengen of succes te hebben. Het gevoel van competentie kan zowel ervaren worden vanuit de persoon zelf als vanuit de omgeving. Autonomie verwijst naar de mogelijkheid zelf het gedrag te bepalen, het gevoel zelf voor iets gekozen te hebben. Deze twee behoeften zijn noodzakelijk voor intrinsieke motivatie. Tot slot

dient de behoefte aan sociale verbondenheid ervoor dat de leerling behoefte heeft aan betekenisvolle relaties zodat deze wil presteren om waardering van docenten, medestudenten of ouders te krijgen. De verbondenheid, het verlangen om zich verbonden voelen met en te worden geaccepteerd door anderen, brengt extrinsieke motivatie tot stand.

Een aspect van sociale verbondenheid is de sociale steun die een leerling ervaart vanuit zijn ouders. Sociale steun, gedefinieerd als informatie welke leidt tot acceptatie en geborgenheid, waarbij men het gevoel krijgt bij een sociaal systeem te horen, is van belang voor de schoolmotivatie en het welbevinden van jongeren. Sociale steun verwijst naar de sociale activa, sociale hulpbronnen, of sociale netwerken die mensen kunnen gebruiken wanneer zij behoefte hebben aan steun, advies, hulp, bijstand, goedkeuring, comfort, bescherming (Cobb, 1976). Steun vanuit ouders bij school heeft een positieve invloed op het naar school gaan (Jimerson, Egeland, Sroufe & Carlson, 2000). Als ouders betrokken zijn bij de schoolgang van hun kinderen, doen hun kinderen het beter op school en vallen ze minder vaak uit, zijn leerprestaties beter en is de gemiddelde motivatie van de leerlingen toegenomen (Severiens en Verstegen, 2007). Ouders die het belang van onderwijs inzien voor de toekomst van hun kind, geven zelf het goede voorbeeld en fungeren daarmee als rolmodel voor hun kind. Ze zullen goed toezicht houden op schoolbezoek, huiswerk, leervorderingen en hun kind ondersteunen en aanmoedigen bij moeilijkheden.

Naast het belang van sociale steun voor de motivatie, is zij ook van belang voor het welbevinden van jongeren. Zo blijkt dat een minder hechte band met de ouders resulteert in meer teruggetrokken gedrag, mindere mate van ontwikkeling als zelfstandig individu en een lager psychosociaal welbevinden (Buist, Deković, Meeus, & Van Aken, 2004). De mate van sociale steun kan het welbevinden van jongeren beïnvloeden. Jongeren die een goede band met hun ouders hebben en ondersteuning ervaren, zijn in staat om ondersteunende relaties met vrienden op te bouwen, hetgeen leidt tot een hoger psychologisch welbevinden. Jongeren die de band met de ouders als slecht en niet ondersteunend ervaren, zijn minder goed in staat om ondersteunende relaties met vrienden aan te gaan. Zij zijn niet in staat het gebrek aan ondersteuning in vriendschappen te compenseren en dit leidt tot een lager psychologisch welbevinden.

Uit het model van Ryan en Deci en het onderzoek van Nuland (2011), die aangeven dat intrinsieke motivatie een belangrijke voorwaarde is voor het psychologisch welbevinden, kan worden afgeleid dat een lage mate van sociale steun kan leiden tot een lagere motivatie op

school en lagere mate van welbevinden. Toename van sociale steun zal de schoolmotivatie en het welbevinden bevorderen.

Afgevraagd kan worden op welke wijze sociale steun een rol speelt bij de schoolmotivatie en het welbevinden van ‘overbelaste’ jongeren. In dit geval bij overbelaste jongeren die dreigen vast te lopen of zelfs uit te vallen op school en deelnemen aan het Pluscoachtraject. Het Pluscoachtraject is een project dat zich richt op overbelaste jongeren tussen de 12 en 23 jaar oud, die dreigen vast te lopen of uit te vallen in het onderwijs. Het heeft als doel op het voorkomen van schooluitval onder overbelaste jongeren. Voor een periode van 4 tot 6 maanden krijgt de jongere een coach toegewezen, die zich richt op het functioneren van de jongere in wisselwerking met zijn omgeving. De interventie betreft een systeemgerichte aanpak waarbij door middel van individuele ondersteuning en het betrekken van de sociale omgeving getracht wordt om het probleemgedrag te verminderen, zodat de jongeren de kans krijgen om de schoolloopbaan te vervolgen en een startkwalificatie te behalen.

In dit onderzoek zal de variabele ‘sociale steun’ worden gedefinieerd als de emotionele steun die de jongeren ervaart van zijn ouders. Belangrijk is daarbij op te merken dat het gaat om de subjectieve ervaring van de beschikbaarheid van steun. De operationalisatie van de variabele schoolmotivatie betreft het in beweging zijn om schoolse taken uit te voeren. De variabele ‘welbevinden’ wordt gedefinieerd, zoals door Ryan en Deci (2001, p. 144) omschreven, als: *‘Subjective well-being consists of three components: life satisfaction, the presence of positive mood, and the absence of negative mood’*. Oftewel de tevredenheid die er is met het leven en de aanwezigheid van positieve stemming, en de afwezigheid van negatieve stemming. Dit onderzoek zal zich met name richten op Marokkaanse jongeren, gezien het feit dat zij tot één van de grootste minderheidsgroepen van Nederland behoren, er culturele verschillen zijn in de opvoeding, zij relatief ten opzichte van andere jongeren in Nederland minder vaak een startkwalificatie behalen, en zij de grootste groep niet-westerse allochtonen zijn in de respondentengroep.

De onderzoeksvraag van het huidige onderzoek luidt als volgt: Welk verband is er bij overbelaste jongeren die deelnemen aan het Pluscoachtraject tussen sociale steun, schoolmotivatie en welbevinden? Deze vraag zal onderzocht worden aan de hand van de volgende vragen:

1. Welke sociale steun beleven jongeren die deelnemen aan het Pluscoachtraject?

2. Is er een verschil in de mate van sociale steun tussen jongeren van autochtone en Marokkaanse afkomst?
3. Is er een verschil in gemiddelde schoolmotivatie van jongeren met een lage en hoge mate van sociale steun?
4. Is er een verschil in gemiddeld welbevinden bij jongeren met een lage en hoge mate van sociale steun?

De verwachting is dat jongeren binnen het Pluscoachtraject een matige beleving van de sociale steun hebben en dat deze steun toeneemt naarmate het Pluscoachtraject vordert. Dit aangezien het traject een systeemgerichte aanpak heeft en zodoende ouders betreft in de aanpak van de probleemsituatie. Daarbij wordt verwacht dat een hoge mate van sociale steun samengaat met schoolmotivatie en welbevinden en dat jongeren van een etnische minderheid de sociale steun vanuit ouders lager waarderen dan autochtone jongeren. Dit doet verwachten dat het welbevinden en de schoolmotivatie toeneemt naarmate de Pluscoachtraject vordert.

Methode

Steekproef

De steekproef bestond uit 23 overbelaste jongeren van 12 tot 23 jaar die onderwijs volgen of hebben gevolgd binnen de regio Zuid-Holland Noord, kampend met meervoudige problematiek op verschillende leefgebieden. Hierdoor is een normaal verloop van de schoolloopbaan binnen het regulier onderwijs moeilijk, evenals het normaal functioneren in de maatschappij. De leerlingen zijn afkomstig van de volgende scholen: ROC Leiden (9), ID College (3), Bonaventura College (1), Vlietland College (1), Da Vinci College (1), Fioretti College (2), Rijnlands Lyceum Oegstgeest (2), P.C. Hooft College (1), Hogeschool Leiden, (2) en Onbekend (1). Vanuit de onderwijsinstelling of de zorginstantie werd de jongere aangemeld bij de plusvoorziening. De groep respondenten bestond uit 18 jongens en 5 meisjes met een gemiddelde leeftijd van 18,52 jaar ($SD = 3,04$ jaar, in de leeftijdscategorie van 13-26 jaar).

Procedure

In februari, maart en april 2011 zijn alle 65 jongeren die betrokken zijn bij het Pluscoachtraject benaderd door een twintigtal studenten van de Hogeschool Leiden, de

Universiteit Leiden en de Haagse Hogeschool. Hen werd gevraagd of zij wilden deelnemen aan het onderzoek. Wanneer de jongeren hier positief op reageerden werden zij via hun pluscoach benaderd voor een eerste contact. Redenen voor jongeren om niet deel te willen nemen aan het onderzoek zijn volgens de coach ziekte of kwetsbaarheid. Daarnaast waren verschillende jongeren in een ander hulpverleningstraject gestart waardoor ze de Pluscoaching afgezegd hebben en dus niet meer aan het onderzoek mee konden doen.

Het eerste contact betrof een anderhalf uur durend interview met de respondent en het afnemen van een vragenlijst. Voordat de vragenlijst werd afgenomen en het interview werd gehouden, werd de jongere gevraagd een toestemmingsverklaring te ondertekenen. Hiermee stemde de jongere in met een anonieme en vertrouwelijke verwerking van de gegevens. Vier en acht weken later volgde de follow-up. Voor de jongeren bestond de follow-up uit het opnieuw afnemen van het interview en een gedeelte van de vragenlijst. Ieder onderzoeksmoment werden de respondenten door dezelfde onderzoeker benaderd. De jongere ontving een Irischeque van 10 euro per onderzoeksmoment. De interviews met de jongere werden verbatim uitgewerkt en de antwoorden op de vragenlijsten werden ingevoerd in SPSS.

Meetinstrumenten

De vragenlijst die aan de Pluscoach jongeren werd voorgelegd bestond uit verschillende onderdelen. Allereerst werd aan de deelnemers gevraagd enkele demografische gegevens weer te geven, te weten: leeftijd, geslacht, postcodegebied, geboorteland vader en moeder, woon- en werksituatie ouders en werk- en schoolsituatie respondent. Daarna volgden enkele vragen over sport en hobby's van de respondent en hoe goed zij denken dat zij daarin zijn in vergelijking met leeftijdgenoten. Daarnaast werd gevraagd naar mogelijk lidmaatschap van een club of vereniging. Ook werd gevraagd naar hoe het met de hoofdvakken op school gaat. Vervolgens werd gevraagd naar de relaties binnen de (mogelijke) werksituatie. Deze vragen werden afgesloten met vragen naar lichamelijke beperkingen of ziekten. Bij dit gedeelte van de vragenlijst werd gebruik gemaakt van verschillende antwoordcategorieën. Na deze vragen volgden meer specifieke vragenlijsten die hieronder per vragenlijst worden toegelicht.

Youth Self-Report. De Youth Self-Report (YSR) is een voor de Nederlandse situatie genormeerde vragenlijst die op gestandaardiseerde wijze informatie kan verkrijgen van de jongere zelf, omtrent eigen vaardigheden, emotionele problemen en gedragsproblemen. Deze vragenlijst is de jongerenversie van de Child Behaviour Checklist (CBCL) en is bestemd voor

jongeren in de leeftijd van 11 tot 18 jaar. Jongeren konden voor elke vraag op een driepuntschaal aangeven in hoeverre een uitspraak voor de afgelopen zes maanden op hen van toepassing was. Daarbij kon gekozen worden uit 'niet waar', 'soms of een beetje waar' en 'helemaal waar of vaak waar'. Voor het invullen diende de jongere over het leesniveau van groep 8 te beschikken. De afname van de YSR duurde 15 tot 20 minuten (Knuistingh Neven, 2008).

De vragenlijst is oorspronkelijk door Achenbach ontwikkeld in 1991 en in het Nederlands vertaald door Verhulst en Van der Ende in 1997. De vragenlijst bevatte in totaal 136 items. Zeventien vragen gingen over 'de vaardigheden' die de jongere bezit, 105 vragen gingen over 'de emotionele en gedragsproblemen' van de jongere, de overige 14 items waren sociaal wenselijke vragen. Aan de hand van de YSR was het mogelijk om scores te berekenen voor acht verschillende syndroomschalen. De eerste drie syndroomschalen (angstig, lichamelijke klachten en teruggetrokken gedrag) vormden samen het domein internaliserende problematiek. De syndroomschalen 'regelovertredend gedrag' en 'agressief gedrag' vormden samen het domein externaliserende problematiek. Daarnaast waren er de syndroomschalen sociale problemen, denkproblemen en aandachtsproblemen. Een voorbeelditem van de YSR is: 'Ik voel mij niet schuldig wanneer ik iets gedaan heb wat ik eigenlijk niet had moeten doen' (Verhulst, Van der Ende & Koot, 1997). De psychometrische eigenschappen van de YSR zijn voor het laatst in 2009 beoordeeld door de Commissie Testaangelegenheden Nederland (COTAN). De COTAN beoordeling is gebaseerd op de versie van de YSR van 1996. Vijf van de 7 criteria worden als 'goed' beoordeeld en twee criteria worden als 'voldoende' beoordeeld, te weten: begripsvaliditeit en criteriumvaliditeit

Op basis van de items van de YSR zijn voor dit onderzoek twee nieuwe subschalen samengesteld, te weten 'schoolmotivatie' en 'welbevinden'. De schaal welbevinden is gebaseerd op 21 items en omvat de positieve en negatieve stevige stemmingen die jongeren ervaren, en geeft de tevredenheid van jongeren over hun leven weer. Een voorbeeld item is: 'ik ben angstig en bang' en 'ik heb het gevoel dat niemand van mij houdt'. De schaal schoolmotivatie is gebaseerd op 3 items en betreft vragen als 'ik sla lessen over of ik spijbel van school'. De Cronbach's alpha's van de verschillende subschalen voor de jongeren die deelnemen aan een Pluscoachtraject was als volgt: welbevinden ($\alpha = .815$) en schoolmotivatie ($\alpha = .663$).

Vragen over de gezinssituatie. Het onderdeel ‘vragen over gezin waar je woont’ is door studenten van de Universiteit Leiden samengesteld en is gebaseerd op het ecologisch model van Bronfenbrenner (1979) welke stelt dat de ontwikkeling van jongeren in de interactie met de omgeving bekeken moet worden. In artikelen van Atzaba-Poria, Pike en Deater-Deckard (2004) en Gerard en Buehler (2004) wordt aangegeven dat gezinsarmoede, ouder-kind relatie en familiesysteem belangrijke beschermende en risicofactoren zijn tijdens de adolescentie. De vragenlijst bestond uit 12 items over de steun die jongeren vanuit het gezin ervaren. Per item kon de jongere op een vijfpunts Likertschaal aangeven in hoeverre dit item op hem van toepassing is, oplopend van 1 (helemaal *niet* van toepassing) tot 5 (helemaal *wel* van toepassing). De vragen over het gezin bestonden uit items die de mate van financiële en emotionele steun, ouder-kind contact, gezinsarmoede en afronding van opleiding van de ouder meten. Tezamen vormden zij de schaal sociale steun. Een voorbeeldvraag van sociale steun is: “In tijden van nood kan ik bij mijn ouders/verzorgers terecht” en “Ik kan geen steun aan mijn ouders vragen omdat zijzelf problemen hebben”. De Cronbach’s alfa van deze schaal was ($\alpha = .762$).

Interview. De jongeren hebben deelgenomen aan een semi-gestructureerd interview. De onderzoekers hebben allen een interviewtraining gevolgd, om de manier van interviewen overeen te laten komen. Aan de hand van een vooropgestelde ‘topic lijst’ is het interview afgenomen. De interviews zijn met een voice-recorder opgenomen, zodat deze verbatim uitgewerkt konden worden. De interviews zijn voornamelijk kwalitatief van aard, met uitzondering van de frequentie van contact tussen jongere en pluscoach.

De duur van het interview met een jongere is anderhalf uur. Het interview richt zich op de volgende onderwerpen: beleving van de problematiek door de jongere zelf, het contact met de pluscoach (frequentie, duur en vorm), visie op het pluscoach project, ervaringen met het pluscoach project, support structuur thuis (ouders/verzorgers) en support structuur vrienden (soort activiteiten, frequentie van contact).

Data analyse

Aan de hand van kwantitatieve en kwalitatieve analyses werd gekeken naar het verschil en het verband tussen sociale steun en etniciteit, schoolmotivatie en welbevinden. Allereerst werden

er bij de variabele sociale steun op itemniveau beschrijvende statistieken (gemiddelde, SD, minimum, maximum) gegeven, en werd er aan de hand van frequentietabellen gekeken naar de onderlinge verschillen.

Voor het controleren van de aannames voor elke toets werd gebruik gemaakt van zowel univariate en bivariate analyses. Voor de univariate analyse is voor alle variabelen gekeken naar de verdeling aan de hand van beschrijvende statistieken (afhankelijk van het meetniveau van de variabele): N, gemiddelde, SD, minimum, maximum, mediaan, modus, scheefheid en kurtosis. Ook zijn de missende waarden per variabele in kaart gebracht. Voor de numerieke variabelen zijn histogrammen met een normaalcurve, boxplots en QQ-plots gemaakt. Hiernaast zijn de gestandaardiseerde scheefheid en kurtosis berekend en is getoetst op normaliteit. De missende data van alle variabelen zijn geanalyseerd en er is aan de hand van de gestandaardiseerde scheefheid, gestandaardiseerde kurtosis en boxplots gekeken naar uitbijters. Voor de bivariate analyse zijn scatterplots gemaakt van de numerieke variabelen en is een matrix van scatterplots gemaakt. Aan de hand hiervan zijn normaliteit, lineariteit, en uitbijters geanalyseerd.

Om de gemiddelden van sociale steun bij autochtonen en Marokkanen te vergelijken en een vergelijking te maken tussen schoolmotivatie en welbevinden bij jongeren met lage en hoge beleving van sociale steun werd gebruik gemaakt van een *t*-toets. Om de relatie tussen sociale steun met schoolmotivatie en welbevinden te onderzoeken werd een correlatie berekend.

Er werd een kwalitatieve analyse gemaakt van de sociale steun die jongeren in het Pluscoachtraject ontvangen. Deze resultaten zijn in een matrix geplaatst waardoor zichtbaar werd hoe jongeren van autochtone en Marokkaanse afkomst de sociale steun beleven, met de subcategorieën: bij één of beide ouders terecht kunnen, zorg om en voor ouder/verzorger of ander gezinslid, conflict met één (of beide) van de ouders, geen of beperkt contact met een ouder, ouders staan niet achter mij en geen behoefte om informatie met ouders te delen. De bevindingen werden geplaatst tegen de uitkomsten van de beschrijvende statistieken op itemniveau.

Resultaten

Data-inspectie

In tabel 1 zijn voor alle schalen beschrijvende statistieken en de gestandaardiseerde scheefheid en kurtosis weergegeven. Op de variabele ‘sociale steun’ lag het gemiddelde dicht tegen de maximale score aan. De variatie was redelijk. Bij de variabele ‘schoolmotivatie’ lag het gemiddelde ver af van de maximale score en was de variatie beperkt. Het lage gemiddelde bij schoolmotivatie is verklaarbaar aangezien het gebrek aan prestatie op school veelal de reden is voor aanmelding bij het Pluscoachtraject. Bij de variabele ‘welbevinden’ was er sprake van een laag gemiddelde en beperkte variatie.

Tabel 1 *Beschrijvende gegevens van de onderzoeksvariabelen (N = 23)*

	<i>N</i>	Min	Max	Range	<i>n</i> missing	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Z</i> _{scheefheid}	<i>Z</i> _{kurtosis}
Sociale steun	23	2.75	5.00	1 - 5	0	4.26	0.60	-1.86	0.54
Schoolmotivatie	22	1.00	2.50	1 - 3	1	1.44	0.35	2.95	2.65
Welbevinden	21	1.05	1.81	1 - 3	2	1.35	0.27	1.51	-0.87
Etniciteit	23				0				
<i>Geldige N</i>									

De beschrijvende statistieken lieten *normale* gestandaardiseerde waarden zien van de scheefheid en kurtosis, namelijk binnen de -3.0 en +3.0. Dit duidt erop dat er voldaan wordt aan de aanname van normaliteit. Bij de boxplots en QQ-plots werden enkele extreme waarden zichtbaar. De uitbijters waren niet van invloed op deze tests, zodoende is er voor gekozen om deze waarden mee te nemen in de resultaten.

Voor de numerieke variabelen zijn scatterplots gemaakt om te toetsen op lineariteit. Bij de scatterplots is te zien dat de residuen niet random verdeeld zijn om de regressielijn ($R^2 = 0.012$ en $R^2 = 0.003$). Het kleine aantal respondenten is van grote invloed op de lineariteit, zodoende is toch gekozen om de *t*-toets en correlatie uit te voeren.

De missende waarden per variabele zijn weergegeven in tabel 1. Uit de missende waarden analyse blijkt dat één proefpersoon één missende waarde had op welbevinden. En dat één proefpersoon twee waarden mist op de variabele welbevinden en schoolmotivatie. De missende waarden zijn niet meegenomen in het onderzoek. Tot slot zijn de kwalitatieve data verzameld bij 23 respondenten, waar bij 21 respondenten data over sociale steun aanwezig was.

Data-analyses

Ervaren sociale steun door Pluscoach-jongeren. Op basis van de kwantitatieve analyse bleek dat jongeren een positieve beleving hebben van de steun die zij krijgen vanuit het gezin ($M = 4.26$, $SD = 0.60$). Zo lag de gemiddeld ervaren sociale steun dicht tegen de maximaal te behalen score op de schaal sociale steun ($Max = 5.00$).

Tabel 2 *Beleving sociale steun onder jongeren uitgesplitst naar etniciteit (N = 21)*

Beschrijving relatie met ouders	Citaat	Totaal	Autochtoon	Marokkaans
Bij één of beide ouders terecht kunnen	‘Ik praat zowel met mijn moeder als vader. Mijn moeder is bezorg en mijn vader geeft advies’	(12) 57,1%	(4) 40%	(2) 50%
Zorg om en voor ouder/ verzorger of ander gezinslid	‘Mijn ouders hebben traumatische gebeurtenissen meegemaakt, waardoor ik niet met ze wil praten, om ze niet te belasten’	(7) 33,3%	(3) 30%	(0) 0%
Conflict met één (of beide) van de ouders	‘Paar weken geleden heb ik thuis ruzie gehad en toen ben ik bij mijn vrienden gebleven’	(4) 19,0%	(3) 30%	(0) 0%
Geen of beperkt contact met een ouder	‘Hij woont verder weg, hem vertel ik niet mijn problemen’	(6) 28,6%	(5) 50%	(0) 0%
Ouders staan niet achter mij	‘Ik word niet gesteund, het is ieder voor zichzelf’	(3) 14,3%	(1) 10%	(1) 25%
Geen behoefte om informatie met ouders te delen	‘Als ik problemen heb dan praat ik hier niet over. Ik houd het voor mijzelf’	(4) 19%	(2) 20%	(2) 50%

Allereerst is gekeken of er contact is met de ouders en wat de kwaliteit hiervan is. Negentien respondenten antwoordden positief op het item ‘ik heb contact met mijn ouders/verzorgers’ ($Min = 1.00$, $Max = 5.00$, $M = 4.04$, $SD = 1.30$). Slechts twee respondenten vonden dit geheel/enigszins niet van toepassing en twee reageren hier neutraal op. De beleving van dit contact werd zichtbaar in de kwalitatieve analyses (zie Tabel 2). Twaalf respondenten (57,1%) gaven aan bij een of beide ouders te recht te kunnen voor problemen. Ze gaven aan dat ze met hun ouders een goede band hebben, waarbij zaken in

onderling overleg gebeuren, ze bij problemen begrepen worden en advies krijgen. Zo beschreef respondent 34: *‘als er iets is weet ik dat ik altijd mijn moeder kan bellen, dat zegt ze ook altijd’*. Onder deze twaalf respondenten werd een opvoeding beschreven waarin ouders de jongeren vrijlaten om eigen keuzes te maken, waarin ze gestimuleerd worden om naar school te gaan, waarbij de ouders hun ondersteunen in het maken van huiswerk en ouders aangeven dat ze trots zijn op de jongeren.

Zes respondenten (28,6%) vertelden dat zij met minimaal een van beide ouders geen of beperkt contact heeft. Een veel voorkomende reden was dat na de scheiding van ouders de relatie met de ouders is veranderd. Zeven van de 21 jongeren had gescheiden ouders (33%). Door de letterlijke en figuurlijke afstand die ontstaat door verhuizing of het gepositioneerd worden in het conflict tussen ouders, zien de jongeren het contact met tenminste een van de ouders (met meestal hun vader) veranderen. Zo gaf respondent 45 aan: *‘mijn vader is hertrouwd en die woont in het buitenland. Ik zie hem niet, kan hem wel spreken als ik wil, maar daar heb ik geen behoefte aan’*. En respondent 64: *‘Met mijn vader heb ik een slechte band. Hij demotiveert me, en van hem moest ik altijd boodschappen doorgeven aan mijn moeder over de scheiding’*. Een aantal respondenten (19%) die nog wel met beide ouders contact hadden beschreven dat zij conflicten hebben met hun ouders. Zo gaf respondent 36 aan na een ruzie thuis, twee weken zij een vriendin te zijn gebleven en respondent 3 dat hij een conflict heeft met zijn moeder over inzage in haar financiën zodat hij in aanmerking kan komen voor een aanvullende studiebeurs.

Op de vraag of de jongeren in tijden van nood vinden dat zij terecht kunnen bij hun ouders/verzorgers, antwoordden 16 respondenten positief (Min = 1.00, Max = 5.00, $M = 4.17$, $SD = 1.19$). In het interview lichtten zij toe dat hun vader en/of moeder voor hen klaar staat als zij dit willen. Zo zei een respondent: *‘Ik praat zowel met mijn moeder als vader. Mijn moeder is bezorg en mijn vader geeft advies’*. Het feit dat jongeren kunnen terugvallen op hun ouders betekende niet direct dat zij ook daadwerkelijk hun sores bespreken met hun ouders. Vier respondenten (19%) gaven aan niet snel thuis over hun problemen zullen spreken, terwijl zij neutraal of positief reageren op het gegeven dat zij in nood bij hun ouders terecht kunnen. Zo merkte respondent 20 op: *‘Thuis hoeven ze het allemaal niet zo te weten. Ik heb niet echt zin om te praten’*. In de kwalitatieve analyses werd door een drietal respondenten (14,3%) een situatie geschetst waarin zij niet op hun ouders terug kunnen vallen. De ouders stonden niet achter hun beslissingen van handelen. Ze schetsten een beeld dat ouder het niet akkoord

vinden dat zij met de hulpverlening spreken, of dat ze er wel van afweten, maar er niet bij betrokken zijn en gesteund worden.

Wanneer gekeken werd naar het item 'ik kan geen steun aan mijn ouders vragen omdat zichzelf problemen hebben' (Min = 1.00, Max = 5.00, $M = 4.04$, $SD = 1.30$) dan bleken drie respondenten aan te geven dat dit geheel of enigszins van toepassing is. In de kwalitatieve analyse lag dit cijfer hoger. Zeven respondenten (33,3%) zeiden zich zorgen te maken over, en zelfs zorg te dragen voor ouders/verzorgers, waardoor ze verminderd een beroep doen op steun van hun ouders. Aangegeven werd dat er sprake is van lichamelijke en psychische problemen van één of beide ouders, mantelzorg voor de verzorger, ernstige financiële problemen waarin jongeren ondersteunen en het in de gevangenis zitten van een van de ouders. Opvallend was dat hierin de problematiek van ouders niet enkel ten koste ging van de sociale steun die een jongeren kregen maar tevens leidden tot een extra belasting van de jongeren. Zo gaf een jongere aan dat *'mijn ouders hadden het een tijd financieel heel moeilijk, ik ben toen bij een vriend gaan wonen om mijn ouders te ontlasten'*.

Tot slot beschreven twee respondenten niet zozeer niet terug te kunnen vallen op hun ouders vanwege problematiek, maar vanwege het feit dat ouders niet begrijpen welke verwachtingen op school aan hun kind worden gesteld en zodoende niet in staat zijn hun kinderen te ondersteunen.

Het verschil in sociale steun naar etniciteit. Uit de kwantitatieve analyses kwam naar voren dat zowel autochtone ($M = 4.17$, $SD = 0.65$) als Marokkaanse jongeren ($M = 4.02$, $SD = 0.55$) een positieve beleving hebben van de sociale steun die zij krijgen vanuit het gezin. Zo lag de gemiddeld ervaren sociale steun dicht tegen de maximaal te behalen score op de schaal sociale steun (Max = 5.00). Er is gekeken naar het verschil in de gemiddelde sociale steun tussen jongeren van autochtone en Marokkaanse afkomst, aan de hand van de t -toets. De t -toets liet zien dat de gemiddelde score op sociale steun bij jongeren met een autochtone afkomst en bij jongeren van Marokkaanse afkomst niet statistisch significant was, $t(14) = .467$, $p < 0.648$).

Om beter inzicht te krijgen in de betekenis van deze resultaten zijn enkele afzonderlijke items uit de variabele sociale steun bekeken en toegelicht. Allereerst is gekeken naar het item 'ik heb contact met mijn ouders/verzorgers'. De gemiddelde score op aanwezigheid van contact was bij autochtonen ($M = 4.36$, $SD = 1.03$) hoger dan bij jongeren

van Marokkaanse afkomst ($M = 4.20$, $SD = 1.79$). Dit resultaat was echter niet statistisch significant, $t(14) = 0.235$, $p < 0.818$). Dit resultaat verschilde met de resultaten die naar voren kwamen uit de kwalitatieve analyses. Daaruit bleek dat 50% van de autochtone jongeren tegen 0% van de Marokkaanse jongeren geen of beperkt contact hebben met een van de ouders. Dit percentage was gelijk aan het aantal echtscheidingen waarbij de jongeren betrokken zijn. Een op de twee autochtone jongeren was betrokken bij een scheiding tegen nul Marokkaanse jongeren.

Wanneer gekeken werd naar de kwaliteit van het contact dan bleek dat 40% van de autochtonen en 50% van de Marokkaanse jongeren zei te recht te kunnen bij een van de ouders. Dertig procent van de autochtone jongere zei conflicten te hebben met de ouders tegen 0% van de Marokkaanse jongeren. Daarentegen gaf 50% van de Marokkaanse jongeren aan geen behoefte te hebben om informatie te delen met ouders tegen 20% van de autochtone jongeren.

Er is gekeken of jongeren in tijden van nood vinden dat zij terecht kunnen bij hun ouders/verzorgers. De gemiddelde score op sociale steun bij nood was bij jongeren met een autochtone afkomst ($M = 4.45$, $SD = 1.04$) hoger dan bij jongeren van Marokkaanse afkomst ($M = 3.00$, $SD = 1.41$). Dit resultaat was statistisch significant, $t(14) = 2.332$, $p < 0.035$). Dit betekent dat autochtone jongeren significant positiever zijn over het feit dat zij in nood op hun ouders kunnen terugvallen dan Marokkaanse jongeren. De effectgrootte Cohen's D liet zien dat het om een groot effect gaat: $d = 1.17$.

Wanneer gekeken werd naar de item 'ik kan geen steun aan mijn ouders vragen omdat zichzelf problemen hebben' dan bleken drie respondenten aan te geven dat dit geheel of enigszins van toepassing is. De gemiddelde score op dit item was bij autochtone jongeren lager ($M = 3.73$, $SD = 1.56$) dan bij Marokkaanse jongeren ($M = 4.20$, $SD = 1.10$). Dit resultaat was statistisch niet significant, $t(14) = -0.609$, $p < 0.552$). Uit de kwalitatieve analyses kwam een ander beeld naar voren. Daarin zei 30% van de autochtone jongeren tegen 0% van de Marokkaanse jongeren de zorg te hebben voor een van de ouders en daardoor geen steun vragen aan de ouders.

Sociale steun, schoolmotivatie en welbevinden. De variabelen sociale steun en schoolmotivatie zijn zeer zwak met elkaar gecorreleerd, $r(23) = .111$, $p = .622$, dit betekent dat er geen lineaire samenhang is tussen sociale steun en schoolmotivatie. De variabelen

sociale steun en welbevinden zijn eveneens zeer zwak met elkaar gecorreleerd, $r(23) = -.057$, $p = .807$, dit betekent dat geen lineaire samenhang is tussen sociale steun en welbevinden.

Er is gekeken naar een verschil in mate van schoolmotivatie tussen jongeren die een hoge en lage beleving van sociale steun aangaven, aan de hand van de t -toets. De gemiddelde score op schoolmotivatie was bij jongeren met een hoge sociale steun ($M = 1.45$, $SD = 0.43$) hoger dan bij jongeren met een lage sociale steun ($M = 1.43$, $SD = 0.28$). Dit resultaat is niet statistisch significant, $t(20) = -.147$, $p < 0.884$). Dit betekent dat er tussen hoge en lage sociale steun bij jongeren geen significant verschil is in de mate van schoolmotivatie. Het al dan niet meerekenen van uitbijters heeft geen invloed op de significantie van het resultaat.

Ten slotte is gekeken naar het verschil in mate van welbevinden tussen jongeren die een hoge en lage beleving van sociale steun aangaven, aan de hand van de t -toets. De gemiddelde score op welbevinden was bij jongeren met een lage sociale steun ($M = 1.38$, $SD = 0.25$) hoger dan bij jongeren met een hoge sociale steun ($M = 1.32$, $SD = 0.29$). Dit resultaat is niet statistisch significant, $t(19) = .446$, $p < 0.661$). Dit betekent dat er tussen hoge en lage sociale steun bij jongeren geen significant verschil is in de mate van welbevinden.

Discussie

Dit onderzoek richtte zich op de vraag welk verband er is tussen sociale steun, schoolmotivatie en welbevinden bij overbelaste jongeren die deelnemen aan het Pluscoachtraject. Uit de kwantitatieve resultaten bleek dat deze jongeren een positieve beleving hebben van de sociale steun die zij krijgen vanuit het gezin. Dit betekent dat zij contact hebben met en emotionele ondersteuning ervaren van hun ouders. Dit resultaat komt niet overeen met de gestelde hypotheses en de onderzoeken van Eimers (2006) en WRR (2009) waarin aangegeven wordt dat overbelaste jongeren die vastlopen in het onderwijs te maken hebben met beperkte ondersteuning vanuit de ouders. Echter, uit de kwalitatieve resultaten kwam naar voren dat jongeren een gevarieerder beeld schetsen van de beleving van sociale steun. Jongeren noemen het hebben van conflicten met hun ouders, het beperkte contact met één van de ouders vanwege een scheiding, of het hebben van zorgen over de financiële, lichamelijke en psychische problemen van hun ouders. De jongeren geven aan dat dit leidde tot belasting van hen en verminderde steun vanuit de ouders, hetgeen zou aansluiten bij de hypothese dat overbelaste jongeren matig positief zijn over de sociale steun.

Afgevraagd kan worden wat dit verschil tussen de kwantitatieve en kwalitatieve resultaten kan verklaren. Een verklaring kan zijn dat de items van de vragenlijst op de schaal sociale steun niet het gehele aspect van sociale steun omvatten. De vragenlijst focust zich vooral op het feit of de jongeren contact hebben en of ze bij hun ouders terecht kunnen. Aspecten als het krijgen van waardering, van advies en het ontvangen van genegenheid of bescherming zijn aspecten die in het interview in tegenstelling tot de vragenlijst wel naar voren komen. Dit leidt ertoe dat het interview een uitgebreider en gedifferentieerder beeld schetst. Tevens was de operationalisatie van de variabele sociale steun in het interview minder gericht op het aspect van sociale verbondenheid zoals dit wordt beschreven door Ryan en Deci (2000). Het interview ging meer in op de beleving van de sociale steun. Dit kan betekenen dat jongeren zich wel verbonden voelen met hun ouders, maar niet ervaren dat ze ondersteund worden. Er werd dan ook gevonden in de vragenlijst dat een groot aantal jongeren contact heeft met hun ouders, terwijl zij in het interview schetsten dat zij geen steun ervaren en kunnen verwachten, omdat er problemen in de thuissituatie zijn waardoor ze geen beroep doen op hun ouders. Een andere verklaring voor het verschil in de kwantitatieve en kwalitatieve resultaten kan gevonden worden in het gegeven dat jongeren de vragenlijsten sociaal wenselijk invullen. Opvallend is dat jongeren die in de vragenlijst antwoorden met neutraal of positief, in het interview over het zelfde thema een minder positief beeld schetsen. Mogelijk geven de jongeren in de vragenlijsten een sociaal wenselijk antwoord en ontstaat er tijdens het interview door de deskundigheid van de onderzoeker een vertrouwelijke situatie, waarin jongeren meer de ruimte voelen om openlijk en diepgaander hun situatie te beschrijven.

Uit de kwantitatieve analyses bleek dat er geen significant verschil was tussen autochtone en Marokkaanse jongeren in de beleving van sociale steun. Slechts op het aspect 'in noodsituaties kunnen terugvallen op je ouders' reageerden autochtone jongeren significant positiever dan Marokkaanse jongeren. Uit de kwalitatieve analyses bleek dat autochtone jongeren meer conflicten en beperkt contact ervaren en meer de zorg hebben voor één van de ouders. Marokkaanse jongeren daarentegen gaven aan minder behoefte te hebben aan het delen van informatie met hun ouders en ervaren dat ouders minder achter hun beslissing staan dan autochtone jongeren. Deze resultaten sluiten niet aan bij de gestelde hypotheses en de onderzoeken van Ogbu (2004), Distelbrink & Pels (2000), Stevens et al. (2007), en Veen (1999) waarin werd verwacht dat Marokkaanse jongeren negatiever oordelen over de beleving

van sociale steun dan autochtone jongeren. Het resultaat dat Marokkaanse jongeren in het algemeen niet negatiever zijn over de sociale steun kan verklaard worden doordat de Marokkaanse jongeren minder behoefte hebben aan het delen van informatie met hun ouders. Uit een onderzoek van Crul (2000) blijkt dat Marokkaanse jongeren een kloof ervaren tussen wat er in het gezin en daarbuiten van de jongeren wordt verwacht. Jongeren geven aan dat ouders niet altijd achter hun beslissingen staan en dat zij daardoor minder de behoefte hebben om informatie met hen te delen. De mindere behoefte aan het delen van informatie kan mede verklaard worden doordat Marokkaanse jongeren een meer autoritaire opvoeding hebben genoten dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten (Pels & Meeus, 1999). In deze autoritaire opvoedingsstijl wordt verwacht dat het kind gehoorzaamt en is er minder ruimte voor warmte en intieme relaties. Van Gemert (1998) geeft aan dat dit ertoe leidt dat Marokkaanse jongeren meer sociale steun bij leeftijdsgenoten en leerkrachten zoeken dan bij hun ouders. Dit zou ertoe kunnen leiden dat Marokkaanse jongeren minder een beroep doen op steun van de ouders, maar wel tevreden zijn over de steun die zij vanuit hun ouders ontvangen, hetgeen in lijn is met de bevindingen in het huidige onderzoek.

Uit de resultaten bleek dat er sprake is van een lage schoolmotivatie. Tevens werd gevonden dat schoolmotivatie zeer zwak correleert met sociale steun en dat er tussen hoge en lage sociale steun bij jongeren geen significant verschil was in de mate van schoolmotivatie. Dit komt niet overeen met de hypothese en de theorie van Ryan en Deci (2000) dat een toename van sociale steun leidt tot een toename van motivatie. Een verklaring kan gezocht worden in het feit dat er een beperkte spreiding is binnen de waarden in de schaal schoolmotivatie en sociale steun, wat leidt tot beperkte differentiatie. In dit onderzoek is een verdeling gemaakt tussen groepen jongeren met een lage en hoge beleving van sociale steun en het verschil in de gemiddelden van beide groepen was klein.

Uit de resultaten bleek dat sociale steun en welbevinden zeer zwak met elkaar samenhangen. Tevens was er bij jongeren met een lage of hoge beleving van sociale steun geen significant verschil in de mate van welbevinden. Deze resultaten sluiten niet aan bij de hypothese en resultaten uit het onderzoek van Buist, Deković, Meeus en Van Aken (2004) dat een toename van sociale steun vanuit de ouders leidt tot toename van welbevinden. Een verklaring kan wederom gezocht worden in het feit dat er een beperkte spreiding is binnen de waarden in de schaal welbevinden en sociale steun. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat de jongeren aangeven dat in de tijd van de adolescentie hun ouders een minder grote rol gaan

spelen en de rol van leeftijdsgenoten toeneemt. Dit wordt onderbouwd door Meeus, Raaijmakers en Vollebergh, (1991) die schetsen dat tot de 16-jarige leeftijd voornamelijk sociale steun van ouders belangrijk is voor de oplossing van problemen in verband met vrijetijdsbesteding, school en relaties. Tussen de 16 jaar en 18 jaar worden invloeden van peers gelijk aan die van de ouders en daarboven wordt de invloed van de peergroep steeds belangrijker. Dit zou kunnen betekenen dat niet zozeer de sociale steun vanuit ouders, maar de sociale steun en verbondenheid met leeftijdsgenoten samenhangt met welbevinden en schoolmotivatie.

Als beperking van het onderzoek geldt dat er geen controlegroep gebruikt is. Hierdoor kan weinig gezegd worden over hoe afwijkend het gedrag van de jongeren van het Pluscoachtraject is ten opzichte van jongeren met normaal gedrag. Zo kan niet aangegeven worden of de score op de variabele welbevinden laag of hoog is in vergelijking met de algemene populatie. Tevens is er bij een beperkt aantal respondenten data verzameld hetgeen van invloed is op de representativiteit en generaliseerbaarheid van de resultaten. In een kleine steekproef hebben extreme waarden een relatief grotere invloed op de gemiddelde waarden dan in een grote steekproef. Dit leidt ertoe dat de resultaten minder representatief kunnen zijn. Op het moment van data-analyse waren er nog geen follow-up gegevens beschikbaar. Het is van belang dat in verder onderzoek een longitudinaal databestand met een controlegroep wordt opgebouwd, zodat er uitspraken gedaan kunnen worden over het effect van het Pluscoachtraject ten aanzien van de sociale steun en het effect hiervan op schoolmotivatie en welbevinden. Positief aan dit onderzoek is dat er gebruik kon worden gemaakt van zowel kwantitatieve gegevens als van kwalitatieve gegevens.

De kracht van het onderzoek is dat er inzicht is verkregen in de beleving van sociale steun door jongeren die deelnemen aan een Pluscoach traject. Vanwege de kleine steekproef kunnen deze resultaten gezien worden als pilot-studie, waarbij op grond van bovengenoemde resultaten nieuwe hypotheses opgesteld kunnen worden. Zo is het van belang om in toekomstig onderzoek de rol van leeftijdsgenoten en leerkrachten te betrekken in het onderzoek naar verband tussen sociale steun, welbevinden en schoolmotivatie.

De algemene conclusie van dit onderzoek is dat overbelaste jongeren matig tot positief zijn over de beleving van sociale steun. De jongeren die minder positief zijn, ervaren problemen in de thuissituatie en geven aan dat zij belast raken en minder steun ervaren. Daarnaast hebben autochtone jongeren meer de behoefte om informatie te delen met hun

ouders dan Marokkaanse jongeren. Leeftijdsgenoten en leerkrachten zouden een belangrijkere rol kunnen spelen in het leven van deze jongeren. De overbelasting in de thuissituatie en de mogelijk toenemende rol van de leeftijdsgenoten en leerkrachten betekent dat de hulpverlening, zo ook het Pluscoachtraject, zich niet enkel moet focussen op de problematiek van de jongeren, maar tevens oog moet hebben voor de interactie tussen overbelaste jongeren, ouders, leeftijdsgenoten en leerkrachten. Dit benadrukt het belang van een systeemgerichte aanpak binnen de hulpverlening.

Referenties

- Berg, M. van den (2007). *Dat is bij jullie toch ook zo? Gender, etniciteit en klasse in het sociaal kapitaal van Marokkaanse vrouwen*. Amsterdam: Aksant.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Buist, K. L., Deković, M., Meeus, W., & Van Aken, M. A. G. (2004). The reciprocal relationship between early adolescent attachment and internalizing and externalizing problem behaviour. *Journal of Adolescence*, 27, 251-266.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38, 300-314.
- Constantino, M. J., Castonguay, L. G., & Schut, A. J. (2002). The working alliance: A flagship for the scientist-practitioner model in psychotherapy. In G. S. Tryon (Ed.), *Counseling based on process research: Applying what we know* (pp. 81-131). Boston: Allyn & Bacon.
- Crul, M. (2000). *De sleutel tot succes*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Eimers, T. m.m.v. H. Bekhuis (2006). *Vroeg is nog niet voortijdig. Naar een nieuwe beleidstheorie voortijdig schoolverlaten*, Nijmegen: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt.
- Epstein, J.L. (2001). *School, Family and Community Partnerships. Preparing Educators and Improving Schools*. Boulder: Westview Press.
- Gemert, F. van (1998). *Ieder voor zich. Kansen, cultuur en criminaliteit van Marokkaanse jongens*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Hermanns, J.M.A. (2007). 'Opvoeden en opgroeien. Een visie achter het beleid' blz. 21-50 in P.A.H. van Lieshout, M.S.S. van der Meij en J.C.I. De Pree (red.) *Bouwstenen voor een betrokken jeugdbeleid*, wrr Verkenningen 15, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Herweijer, L. (2008). *Gestruikeld voor de start. De school verlaten zonder startkwalificatie*. Den Haag: SCP.
- Jimerson, S.R., Egeland, R., Sroufe, L.A. & Carlson, B. (2000). A prospective longitudinal study of high school dropouts. Examining Multiple predictors across development. *Journal of Psychology*, 38, 525-549.
- Kievit, T., Tak, J. A., & Bosch, J. D. (2009). *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen*. Utrecht: De Tijdstroom.

- King, N.J., Tonge, B.J., Heyne, D. & Ollendick, T.H. (2000). Research on the cognitive-behavioral treatment of school refusal. A review and recommendations. *Clinical Psychology Review*, 20, 495-507.
- Knuistingh Neven, I. (2008). *Vershil in de rapportage van psychosociale problemen door ouders en 10, 11 en 12-jarigen kinderen, met en zonder dyslexie*. Masterthesis Orthopedagogiek, Universiteit Utrecht.
- McShane, G., Walter, G., & Rey, J. M. (2001). Characteristics of adolescents with school refusal. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 35, 822-826.
- Meeus, W., Raaijmakers, Q., & Vollebergh, W. (1991). Political intolerance and youth centrism in adolescence. In G. Breakwell (Ed.). *The social psychology of political and economic cognition*. London: Academic Press.
- Nuland, H.J.C. (2011). *Eliciting classroom motivation: Not a piece of cake*. Leiden: Mostert & Van Onderen.
- Oberon (2008). *De belevingswereld van voortijdig schoolverlaters: Een onderzoeksrapportage*. Utrecht: Oberon.
- Ogbu, J.U. (2004). Collective identity and the burden of 'acting white' in black history, community, and education. *The Urban Review*, 36, 1-35.
- Pels, T., & Meeus, W. (1999). Opvoeding in Nederlandse en Marokkaanse gezinnen. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 38, 330-341.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166.
- Severiens, S. & Verstegen, D. (2007). *Succes- en faalfactoren in het VMBO. Verklaringen voor VMBO- schoolloopbanen in de Rotterdamse regio. Resultaten van drie jaar onderzoek*. RISBO, Rotterdam.
- Stevens, G. W. J. M., Vollebergh, W. A. M., Pels, T. & Crijnen, A. A. M. (2007). Parenting and internalizing and externalizing problems in Moroccan immigrant youth in the Netherlands. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 685-695.
- Vedder, P., Kook, H., & Muysken, P. (1996). Language choice and functional differentiation of languages in bilingual parent-child reading sessions. *Applied Psycholinguist*, 17, 461-484.
- Veen, A. (1999). *Stappen op weg naar onderwijsondersteuning*. Universiteit van Amsterdam/SCO/Kohnstamm Instituut, Amsterdam.

Verhulst, F. C., Ende, J. van der, & Koot, H .M. (1997). Handleiding voor de Youth Self Report (YSR). Rotterdam: Afdeling kinder- en jeugdpsychiatrie, Sophia kindziekenhuis/Academisch ziekenhuis Rotterdam/Erasmus Universiteit Rotterdam.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, (2009). *Vertrouwen in de school over de uitval van ‘overbelaste’ jongeren*. Amsterdam: Amsterdam University Press.